

NÄLÄNHÄDÄT SUOMESSA – OPETTAJAN OHJE

Nälänhädät Suomessa -tehtävien avulla tutustutaan suurten nälkävuosien ja 1910-luvun jälkipuoliskon pula-aikoihin Suomessa Työväenmuseo Werstaan ja Kuopion kulttuurihistoriallisen museon aineistojen kautta.

Tehtävät on suunniteltu lukiolaisille ja toteutetaan yhdessä Nälänhädät Suomessa -aineistopakettin materiaalin kanssa. Siirry aineistopakettiin tästä: [Nälänhädät Suomessa](#). Tehtävät muodostavat kokonaisuuden, mutta niitä voi käyttää myös erillisinä tehtävinä oppitunneilla.

Oikeat vastaukset löytyvät seuraavista muistiinpanoista:

Pula-aikojen antimet

1. (HI, TE) Tutustukaa aineistossa pettuleipään ja sen valmistukseen.

- A.** Mitä pettujauho on ja miten sitä valmistetaan?
 - Vastaus löytyy otsikon ”Pettuleivän valmistaminen” alta
- B.** Aikuinen ihminen tarvitsee päivässä noin 2000–3000 kilokaloria. 100 grammassa pettuleipää, josta puolet jauhoista on ruista, on enimmillään 150 kilokaloria (150 kcal / 100 g). Kuinka paljon aikuisen ihmisen pitäisi syödä pettuleipää, että yhden päivän energiantarve tulisi täyteen?
 - noin 1,3–2 kg
- C.** Onko pettuleipä terveellistä syötävää? Miksi tai miksi ei?
 - Vastaus löytyy otsikon ”Petäjäinen pettuleipä” alta. Sitä voi täydentää terveystiedon oppimäärällä.

2. (HI, YH) Perustelee, miten seuraavat asiat paransivat mahdollisuuksia selvittää pula-ajoista.

- Kotieläimet
 - o Vastaus löytyy kuvasta ”Tyttö lehmiseen”
- Metsästys
 - o Vastaus löytyy kuvasta ”Matti Saastamoinen linnun rihmaa panemassa, Pielavesi, Rönkälä”
- Säännöstely
 - o Vastaus löytyy esineestä ”Leipäkorttiarkki; Suomen valtion leipäkortti”

Valtion toimia ja vastikkeellista apua

3. (HI, YH) Tutustukaa valtion toimia ja vastikkeellista apua esitteleviin aineistoihin ja vastaa sitten seuraaviin kysymyksiin JOKO suurten nälkävuosien TAI 1910-luvun lopun ruokapulan kannalta.

Mainitse yksi esimerkki siitä, kuinka

- A.** ihmiset korvasivat toisilta ihmisiltä saamansa avun.
 - o 1910-luku: lompakko-esineen tiedot
 - o Nälkävuodet: Vasikkasaaren tuulimylly -kuvan tiedot
- B.** valtio yritti auttaa nälkää näkeviä ihmisiä.
 - o 1910-luku: leipäkorttiarkki-esineen tiedot
 - o Nälkävuodet: Taipaleen kanavan rakennustyömaa ja Pontikankeittoa -kuvien tiedot

- C. valtio pahensi ihmisten kärsimystä.
- o 1910-luku: lompakko-, kuolinilmoitus- ja leipäpala-esineiden tiedot
 - o Nälkävuodet: Taipaleen kanavan rakennustyömaa -kuvan tiedot

Selviytyjien suru

4. (HI, YH, TE) Lue alla oleva teksti, jossa Pekka Mähönen muistelee Sonkajärven oloja suurten nälkävuosien aikana. Vastaa tekstin yhteydessä esitettyihin kysymyksiin.

Lähde: Kotiseutumuiistiinpanoja Sonkajärveltä 1860–1870. Pekka Mähösen kertomus tallennettu 1920-luvulla. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon arkisto, A498. Alkuperäisen aineiston löydät halutessasi [täältä](#).

Mitä ruoka-aineita saatiin kasvatettua ja mitkä sadot epäonnistuivat kesällä 1867?

- o Vilja (ohra, ruis) epäonnistui, perunat olivat pieniä
 - o Nauriita tuli keskinkertaisesti, petulla korvattiin ruokaa
- Miksi sato oli huono?
 - o Sää oli huono. Kesä tuli myöhään, maa oli kylmää ja märkää. Syksyllä hallat tulivat aikaisin.
 - Pohdi, minkä takia suurten nälkävuosien aikaan nälkään kuoli eniten ihmisiä kevättälvella 1868.
 - o Talven yli elettiin usein edellisen kesän sadolla. Ruoka loppui kesken.
 - Nälkävuosien aikana nälkään ja sen seurauksiin kuoli noin 150 000 suomalaista. Etsi luokkahuoneen aineistoista esine, joka on tehty suurina nälkävuosina kuolleen läheisen muistoksi.
 - o Karsikkolauta
 - Selvitä, onko kotipaikkakunnallasi muistomerkkiä suurten nälkävuosien, sisällissodan tai vankileirien seurauksena menehtyneille ihmisille.

Tietoa voit etsiä esimerkiksi kuntasi kotisivuilta, seurakunnan sivuilta tai osoitteista www.tyovaenliike.fi sekä katovuodet1860.wordpress.com.

- Nyky-Suomessa valtio pyrkii monin tavoin pitämään huolta siitä, etteivät suomalaiset näe nälkää. Se katsoo asiaa niin yksilön kuin koko maanikin kannalta. Ensinnäkin valtio varmistaa, ettei ruoka lopu Suomesta (maatalouden tukeminen, kauppasuhteet, huoltovarmuuskeskus). Toiseksi valtio huolehtii, että jokaisella on mahdollisuus hankkia riittävästi ruokaa (esim. tuet, etuudet, kouluruokailu).

Pohdi voisiko nälänhätä toistua Suomessa nykypäivänä näistä toimista huolimatta? Miksi tai miksi ei?

Materiaalin ovat toteuttaneet: Työväenmuseo Werstas & Kuopion kulttuurihistoriallinen museo (2022).

Tätä tehtäväpakettia saa käyttää vapaasti.